

Bölüm 6

İLKOKUL 1. SINIF ÖĞRENCİLERİN GERİ DÖNÜŞÜME YÖNELİK BİLİNÇ DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİ

Medera HALMATOV¹
Kadriye URUÇ PARLAK²

GİRİŞ

Bilinçli ve duyarlı bir toplum olarak, yaşadığımız çevreyi korumak herkesin temel görev ve sorumluluğudur. Sanayii Devrimi, endüstri, pazarlama gibi kavramlarla birlikte doğal kaynakların devamlı olarak bilinçsizce tüketimi bu kaynakların zaman içerisinde yok olacağı anlamına gelmektedir. Özellikle üretim ve tüketim arasındaki ilişki kontrol altına alınmazsa dünya büyük bir çöplüğe dönmenin eşiğindedir. Bu durumda, dünyaca kabul gören en etkili çözüm geri dönüşümdür. Geri dönüşümün amacı, kullanılmış materyalleri doğaya atılmaksızın yeniden kazanımını sağlamaktır. Günümüzde geri dönüşüm kavramı bir atık yönetim yaklaşımından öte toplumsal çevre bilincinin en önemli sembolü haline gelmiştir. Toplumsal bilincinin oluşmasının en önemli aracı eğitimidir. Eğitim öğretim yolu ile çocuklarda çevre bilincini oluşturmak, çevreye karşı belli tutum ve davranışlarını şekillendirmek ve etkin deneyimleri kazandırmak önemli süreçlerden biridir. Ayrıca, eğitim günlük yaşamın sürdürülmesinde, gerekli olan becerilerin kazanılmasında, bireyin tüm yaşamını ve düşüncelerini sağlayan bilgi birikimi oluşturmak ve insanlarda dünyaya karşı bir sorumluluk geliştirmek amacıyla çevrenin hem bugün hem de gelecekte de iyileştirmeye devam eden süreç olduğu konusunda bilinçlendirmektir.

Çevre sorunları gezegeni, biyosferi tüm canlıları ve insanlığı tehdit ettiği için “küresel” olma özelliğini korumaktadır. Dolayısıyla, çevre konusu bütün ülkeleri ortak paydada toplayan küresel bir sorundur (Budak, 2008).

Doğal yaşamın kaybolması, asit yağmurları, kıyıları kaplayan kimyasal atıkların artışı, nükleer kirlenmeler, toksik atıklar, tarım ilaçları, yapay gübreler, bölgesel savaşlar, doğal kaynakların bilinçsiz ve aşırı tüketimi, yeşil alanların azalmaları, şehirlerdeki hava kirliliği, çöp problemleri günümüzde söz konusu olan küresel problemlerin sadece bir kısmıdır (Mert, 2006).

¹ Dr. Öğr. Üyesi., Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, mederahalmatov@gmail.com

² Doç. Dr., Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, uruckadriye@gmail.com

çevreye karşı duyarlılığın şekillenmesinde önemli olduğu düşünülmektedir. Bu konuda bireylerin çevreye karşı hassasiyetini arttırmak, çevre sorunlarının giderilmesinde aktif rol almak ve çözüm yollarını aramak gibi davranışları küçük yaşta yaşadığımız dünyaya karşı sorumluluk vererek gerçekleşmesi mümkündür.

Ulaşılan sonuçlar doğrultusunda aşağıdaki öneriler sunulabilir:

İlköğretim birinci sınıf öğrencilerine çevre ile ilgili bilgi kaynakları arasında güncel görsel araçların önemli yeri olduğu için, eğitim öğretim etkinliklerinde daha fazla kullanılabilir. Bu yaştaki öğrencilerin konu ile ilgili sahip olduğu algılarını, problem çözmeye yönelik davranışlarını ve yaratıcı düşünmeye becerilerini teşvik etmek amacıyla sanat etkinliklerinde de yer verilmesi bilgilerini zenginleştirilebilir.

Önemli ölçüde okulların atıkların ayrıştırılması ve geri dönüşüme gönderilmesi öğrencilerin bu konuda hem çevreye karşı duyarlılığı hem de bilinçli tüketici olacakları düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

1. Beaulieu, R. Phenomenography: implications for expanding the educational action research lens, *Canadian Journal of Action Research*, 2017; 18,(2),62-81.
2. Budak, B. (2008). İlköğretim Kurumlarında Çevre Eğitiminin Yeri ve Uygulama Çalışmaları, Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
3. Bulut, E., & Çavuldur, L. Geri dönüşümlü kâğıt hamurunun yaratım malzemesi olarak görsel sanatlar eğitiminde kullanımının öğrencilerde kâğıdın geri dönüşümü hakkında bilgi ve alışkanlık kazanımına yönelik etkileri, *Uluslararası Afro-Avrasya Araştırmaları Dergisi*, 2017; 2 (4), 187-208.
4. Cinquetti, H.C.S., Carvalho, L. M. Teaching and learning about solid waste: Aspects of content knowledge. *Environmental Education Research*, 2007; 13(5), 565-577.
5. Creswell, J.W. (2007). *Qualitative inquiry & research design choosing among five approaches*. London: Sage
6. Çabuk, B. (2001). *Okul öncesi dönem çocuklarının çevre ile ilgili farkındalık düzeyleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
7. Çabuk, B., Karacaoğlu, C. Üniversite Öğrencilerinin Çevre Duyarlılıklarının incelenmesi, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 2003; 36(1-2), 189-198.
8. Çepni, S. (2012). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş*. Geliştirilmiş 6. Baskı. Ankara.
9. Çetiner, C.E. (2017). Sekizinci sınıf Fen ve Teknoloji ders programında 6. ünite madde döngüleri geri dönüşüm ve enerji kaynakları konularının öğretilmesinin öğrencilerin çevre bilincine etkisi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
10. Çimen, O. & Yılmaz, M. İlköğretim öğrencilerinin geri dönüşümle ilgili bilgileri ve geri dönüşüm davranışları, *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2012; 25(1), 63-74.
11. Domina, T., Koch, K. Convenience and frequency of recycling: Implications for including textiles in curbside recycling programs., *Environment and Behavior*, 2002; 34 (2), 216-238.
12. Erol, G.H. ve Gezer, K. Prospective of Elementary School Teachers' Attitudes Toward Environment and Environmental Problems. *International Journal Of Environmental and Science Education*, 2006;1, 1-65.
13. Gülay, H. Reliability and validity studies of the Turkish version of the children's attitudes

- toward the environment scale-preschool version (CATES-PV) and the analysis of children's pro-environmental behaviors according to different variables. *Asian Social Science*, 2011; 7(10), 229-240.
14. Harman, G. & Çelikler D. Fen bilgisi öğretmen adaylarının geri dönüşüm kavramı hakkındaki farkındalıkları, *AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2016; 1 (16), 331-353.
 15. Harman, G., Aksan, Z., & Çelikler, D. Mental models which influence the attitudes of science students towards recycling, *International Journal of Sustainable and Green Energy*, 2015; 4(1-2), 6-11.
 16. Kara, E. E. & Yalçın Aydede, M. N. Ortaokul öğrencilerinin ambalaj atıklarının geri dönüşümüne yönelik görüşlerinin incelenmesi: (Niğde ili örneği), *Uluslararası Türk Kültür Coğrafyasında Sosyal Bilimler Dergisi* (TURKSOSBİLDER), 2017; 2, (1), 86-100.
 17. Karatekin, K. & Merey, Z. Attitudes of preservice social studies teachers towards solid wastes and recycle, *Bayburt Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2015; 10 (2), 297-314.
 18. Karatekin, K. Öğretmen adayları için katı atık ve geri dönüşüme yönelik tutum ölçeğinin geliştirilmesi: geçerlik ve güvenilirlik çalışması, *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 2013; 4 (10), 71-90.
 19. Karatekin, K. Social studies pre-service teachers' awareness of solid waste and recycling, *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 2014; 116, 1797-1801.
 20. Khan, S. H. Phenomenography: a qualitative research methodology in Bangladesh. *International Journal of New Trends in Education and Their Implications*, 2014; 5(2), 34-43.
 21. Kışoğlu, M. & Yıldırım, T. İlkokul ve ortaokullarda çevre eğitimi verecek olan öğretmen adaylarının katı atıklar ve geri dönüşüme yönelik tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi, *International Journal of Human Sciences*, 2015; 12(1), 1518-1536.
 22. Lopez, K. A. ve Willis, D. G. Descriptive versus interpretive phenomenology: Their contributions to nursing knowledge. *Qualitative Health Research*, 2004; 14(5), 726-735.
 23. Mert, M. (2006). Lise Öğrencilerinin Çevre Eğitimi ve Katı Atıklar Konusundaki Bilinç Düzeylerinin Saptanması, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
 24. Musser, L.M. & Diamond, K.E. The children attitudes toward the environment scale for preschool children. *Journal of Environmental Education*, 1999; 30(2), 155-162.
 25. Mutlu, M. "Recycling" concepts perceptions of grade eighth students: phenomenographic analysis. *Anthropologist*, 2013, 16(3), 663-669.
 26. Ozaner, F.S. Türkiye'de okul dışı çevre eğitimi ne durumda ve neler yapılmalı? V. *Ulusal Ekoloji ve Çevre Kongresi*, 5-8 Ekim 2004, İzmir, 67-98.
 27. Rands, M. Gansemer-Topf, A. M. Phenomenography: a methodological approach for assessment in student affairs. *Education Publications*, 2016; 45, 1-22.
 28. Simmons D., Widmar R. Motivations and barriers to recycling. *Environmental Education*, 1990; 22(1), 13-18.
 29. T.C. MEB, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı (İlkokul 1, 2 ve 3. Sınıflar). Ankara, 2018.
 30. Taştepe, T. A Study to Develop an Attitude Scale for Recycling Among High School Student, *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 2017; 3(2), 01-13.
 31. Tekkaya, C., Kiliç, D.S. & Sahin, E. A study on teacher candidates' recycling behaviors: A model approach with the theory of planned behavior. *Western Anatolia Journal of Educational Sciences*, 2011; Special Issue, 28-36.
 32. The Earth Works Group, 1990, 22-28-32.
 33. Timur, S. (2011). Fen bilgisi öğretmen adaylarının çevre okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
 34. Timur, S., Yılmaz, Ş. & Timur, B. İlköğretim öğretmen adaylarının çevreye yönelik tutumlarının belirlenmesi ve farklı değişkenlere göre incelenmesi, *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi* (KEFAD), 2013; 14(2), 191-203.
 35. Tombul, F. (2006). Türkiye'de Çevre İçin Eğitime Verilen Önem, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Eğitim Bilimleri Araştırmaları II

36. Vining, J., Ebreo, A. Predicting recycling behavior from global and specific environmental attitudes and changes in recycling opportunities. *Journal of Applied Social Psychology*, 1992; 22(20), 1580-1607.
37. Yıldırım, A. & ŐimŐek, H. (2006). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara. SeŐkin Yayınevi.
38. Yılmaz, A., Morgil, İ., Aktuđ, P., ve Göbekli, İ. Ortaöđretim ve niversite đrencilerinin evre, evre Kavramları ve Sorunları Konusundaki Bilgileri ve neriler, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2002; 22, 156-162.
39. Yüksel, Y. (2009). Klasik Okullar İle Eko-Okullar ve Yeşil Bayraklı Eko-Okulların evre Eğitimi AÇısından KarŐılařtırılması, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.